

УПРАВЉАЊЕ КРИЗОМ У МАЛИЈУ

Потпуковник Оливер Руане*

Чланак је настао на основу предавања одржаног у Центру за мировне операције за професионалне припаднике Војске Србије, 31. марта 2014. године, а циљ је био да се пренесу искустава француске армије приликом ангажовања у Малију. Ради јасног сагледавања, овог иначе комплексног питања, у чланку су обрађена три питања: општа ситуација у Малију пре кризе и услови ангажовања Француске, војне операције у смислу научених лекција и могући путеви за дугорочно решење кризе.

* Изасланик одбране Републике Француске у Србији

Три су главна разлога због којих ми је било важно да, као представник француског Министарства одбране у Србији, представим тему управљања кризом у Малију:

– интервенција међународне заједнице у Малију почетком јануара 2013. омогућава да се направи биланс управљања овом кризом са неопходне дистанце како би се анализирали постигнути резултати;

– комплементарност између војне, политичке, дипломатске и економске области решавања кризе у Малију омогућава да се сагледа овај случај као пример једног релативног успешног управљања кризом, бар до сада;

– развој исламских фундаменталистичких група у Сахелу представља претњу не само Француској већ и целој Европи. Ова претња треба да буде узета у обзир на лицу места пре него што буде извезена у Европу.

Последњи аспект објашњава подршку коју су европске земље пружиле решавању кризе, а нарочито путем мисије обуке малијских снага ЕУТМ Мали. Чини се да је Србија такође препознала ову процену ситуације и да намерава да ускоро учествује у ЕУТМ Мали.

Ситуација у Малију и услови француског ангажовања

Пре него што анализирамо повезане догађаје који су довели до кризе у Малију 2013. године, потребно је упознати се са географском и историјском позадином Малија.

Мали: ситуација и изазови

Мали је земља у западној Африци која има 12 милиона становника, а обухвата територију два пута већу од Француске.

Слика 1. Карта Малија

Чине је два географска подручја :

- југ земље који је организован око престонице Бамако. Ова област назива се зелени Мали због постојања саване и влажне долине реке Нигер где живи 90 одсто становништва, већином припадника етничких група црне боје коже;
- север земље који покривају делом области Сахела и Сахаре где живи становништво које већином чине Арапи и Туарези и чији је начин живота још увек већином номадски. Област у којој живе Туарези прелази границе Малија.

Север Малија је традиционално област робне размене још из времена караванских путева. Екстремистичке групе нашле су уточиште у

овој пространој сушној области коју држава тешко контролише. И то нарочито Ал Каида исламистичког Магреба – Акми (Аqmi) која је ту успоставила своје светилиште. Акми је, од 2007, одговоран за више од 80 отмица у Малију, Мауританији, Алжиру, Тунису, Нигеру и Нигерији. У августу 2011. пад либијског режима поспешио је приспеће новог оружја у ову зону, као и повратак Туарега које је ангажовао генерал Гадафи.

Независност Азаада и превласт исламиста

У овој нестабилној области која се назива Азауад, Национални покрет за ослобођење Азаада (МНЛА), који чине туарешки борци, напада војску Малија почетком 2012. године како би задобили више аутономије. Лоше опремљена малијска војска је у више наврата доживела неуспех и окренула се против власти у Бамакоу које је сматрала неефикасним у овој ситуацији. Војска је 22. марта 2012. срушила Владу Амадуа Туманија Туреа. Војска на власти, затим губи у борбама на северу, а 6. априла 2012. МНЛА проглашава независност Азаада.

На терену је ситуација комплексна. Борцима сепаратистичке МНЛА придружује се Ансар Дине, туарешка група која се залаже за радикални Ислам. Ове две групе праве заједнички фронт против Владе, али убрзо после тога сукобљавају се у борби за контролу области. Ансар Дине жели да успоставу шеријат и приближава се Акмију и једној од њених испостава, Покрету за уједињење и за џихад на Југу, МУ-ЈАО. Већ у априлу месецу МНЛА су свргнули исламистички борци који намећу шеријат становништву. Крајем јуна у Тимбуктуу они руше мазолеје Суфи традиције који су на листи светске баштине Унескоа.

Преокупације међународне заједнице и почетак реакција

Преузимање контроле севера од стране исламиста уз пропадање власти у Бамакоу, као и осетљивост сахелског региона изазива забринутост неколико држава, прво суседних земаља. Оне су погођене доласком малијских избеглица, јер се плаше ширења побуне Туарега и тероризма. Буркина Фасо, Мауританија, Обала Слоноваче и Нигер подржавају идеју брзе војне интервенције. Алжир је дуго бранио принцип тражења решења путем преговора. Заправо, ову порозну границу,

дугу 1300 km, коју Алжир дели са Малијем прелазе борци Акмија, покрета који је потекао од ГСПЦ, салафистичке групе за проповедање и борбу, настале у Алжиру током грађанског рата средином деведесетих.

Још један велики актер: Француска, која је присутна у региону од доба колонијализма, и данас има своје војне и економске интересе, као и неколико грађана које су џихадисти отели. Већ од пролећа 2012, Економска заједница западноафричких земаља паралелно покреће дијалог са МНЛА и Ансар Дине и поставља темеље афричке војне интервенције како би помогла малијској војсци да поново заузме територију. Ову идеју подржавају и Уједињене нације.

У јануару 2013. догађаји се убрзавају. Десетог јануара побуњеници прелазе виртуелну демаркациону линију између севера и југа заузимајући град Кона, стратешко место на путу ка Бамакоу. Ово је почетак рата у Малију.

Протагонисти

У овој фази интересантно је поменути главне протагонисте. Противник је ангажовао неколико група:

– МНЛА, Национални покрет за ослобођење Азаада, туарешки покрет за аутономију, а након тога и за независност Азаада (односно севера Малија);

– Ансар Дине, туарешки исламистички покрет;

– Аqтi, Ал Каида исламског Магреба, односно део Ал Каиде у Африци који има своју „филијалу“, МУЈАО Покрет за јединственост и џихад на југу.

Политичка Влада Малија на почетку кризе почива на прелазној ситуацији која сведочи о њеним слабостима. Заправо, после државног удара 22. марта 2012. власт председника Амадуа Тумани Туреа била је срушена, а преузео ју је капетан Амаду Хаја Саного. Међутим, под притиском међународне заједнице капетан је морао да се повуче и уз посредовање Западноафричке економске заједнице (ЦЕДЕАО) дошло је до споразума 6. априла 2012. Тако је председник Националне скупштине Траоре постао привремени председник Републике Мали.

На почетку кризе малијске снаге биле су слабо обучене и опремљене. Међутим, Француска се трудила да оне учествују у операцијама како би се на тај начин промовисале. На страни Владе Малија и њених савезника били су:

– ЕУТМ мисија за тренинг малијских снага под покровитељством Европске уније – та мисија је већ била планирана пре јануара 2013. и почела је са радом у фебруару 2013. са циљем да учествује у јачању снага Малија. ЕУТМ мисија за тренинг одвија се у оквиру резолуције Савета безбедности Уједињених нација 2085;

– снаге суседних земаља окупљене у оквиру међународне мисије у Малију (МИСМА) која постаје 1. јула 2013, након усвајања резолуције 2100 Савета безбедности Уједињених нација, МИНУСМА, односно Мисија Уједињених нација за стабилизацију Малија. Ова мисија, коју чини око 5000 војника, деловала је на почетку уз подршку француских трупа, а након тога јој је поверена одговорност за безбедност на територији Малија;

– француске снаге које је чинило до 4500 француских војника током најнапетијег периода.

Слика 2. Француски војници ангажовани у Малију

Напредовање ка југу и француско ангажовање

Побуњеници су 10. јануара 2013. кренули у напад са севера и напредовали ка југу. После тешких борби они су успели да заузму стратешку тачку: град Кона, шест стотина километара северно од главног града Бамакоа. Истовремено, војска Малија није више била у могућности да се супротстави побуњеничким снагама које су напредовале

са севера ка Бамакоу. Тада је председник Малија Траоре замолио председника Француске, као и Уједињене нације да делују како би се спречила још гора безбедносна ситуација на југу земље.

Председник Француске је наредио дан после 11. јануара 2013. интервенцију француских војних снага како би се зауставило напредовање нападача. Упоредо са чврстом и хитном војном реакцијом, Француска је водила дипломатску акцију за добијање подршке од других земаља:

- подршку Економске заједнице држава западне Африке (ЦЕДЕАО), како би се убрзало стварање МИСМА снага са суседним земљама које у њима учествују: Нигеријом, Нигером, Тогоом, Буркином Фасо, Сенегалом, Бенином, Гвинејом, Ганом, Чадом, Обалом Слоноваче. Њихова реакција била је брза, на пример Нигерија и Того су већ стигли 17. јануара 2013. године, односно 7 дана после агресије;

- дипломатску подршку кроз Савет безбедности Уједињених нација, који је потврдио да је деловање Француске покривено последњим резолуцијама о Малију;

- дипломатску подршку европских партнера. На захтев француског министра спољних послова дошло је, 17. јануара 2013. године, до ванредног састанка Савета министара спољних послова Европске уније. Овај савет ће потврдити чврсту подршку свих европских партнера Француске. Потврдиће и потребу да се убрза размештање ЕУТМ мисије и да се убрза подршка процесу успостављања МИСМА снага;

- војну подршку од неких европских партнера, нарочито од Велике Британије, Данске, Немачке, Белгије и то нарочито за стратешки ваздухопловни транспорт и за снабдевање горивом у лету, за логистику и за санитетску подршку;

- чврсту и реактивну подршку оружаних снага Сједињених Америчких Држава и Канаде која се конкретизовала кроз стратешки ваздушни транспорт, као и кроз снабдевање горивом у лету.

Операција „Сервал”

Након напада 10. јануара 2013, председник Републике Француске је одлучио да се против тог напада француске снаге ангажују у операцији названој „Сервал”. Заправо, сервал је животиња из породице мацака, слична малом пантеру, која живи у Малију. Ове животиње могу доста брзо да реагују, што се очекивало од француских снага у Малију.

Интервенција је имала три главна циља :

– да се заустави терористичка офанзива и спречи угрожавање државе Мали;

– да се сачува територијални интегритет Малија;

– да се олакша имплементација међународних одлука.

Операције се остварују кроз четири етапе:

– *прелиминарна фаза*, од 11. јануара до 21. јануара 2013. Циљ је био да се обустави напад непријатеља и да се паралелно распореде снаге. Обустављање напада непријатеља извршено је помоћу акција из ваздуха и то авионима – за логистичке објекте у дубини – и хеликоптерима близу фронта. Распоређивање снага посебно се односило на оне које су већ стациониране на Обали слоноваче и Чаду;

– *прва фаза*, од 21. до 28. јануара 2013. Освајање маневарског простора – истовремено на југу и северу реке Нигера. Том приликом су француске снаге водиле две велике ваздушнодесантне операције на Гао и на Томбукту;

– *друга фаза*, од 28. јануара до 22. фебруара 2013. Акције су предузимане у дубини према северу. Упоредо са консолидацијом освојене територије француске снаге ће прибећи фактору изненађења: кретању ка северу до града Кидал како би се дезорганизовала седишта терориста;

– *трећа фаза*, од 22. фебруара до 1. априла 2013. Током ове фазе француске снаге су уз помоћ снага Чада фокусирале своје напоре на терористичка гнезда на северу у планинском масиву Адрар дес Ифогас.

Може се констатовати да су главне операције завршене 1. априла 2013, на дан када је дошло до трансфера одговорности за безбедност територије Малија на афричке снаге МИСМА.

Резултати

Од почетка операције, након три месеца, биланс је био следећи:

– Мали је поново већином заузео свој територијални интегритет;

– већина терористичких гнезда била је откривена и уништена;

– операције су биле вођене не само до неутрализације више стотина терориста већ и до дезорганизације терористичке логистике. Откривено је више стотина тона муниције, више стотина комада лаког наоружања и део те опреме био је коришћен за опремање нових малијских снага.

Оцењено је да терористи више нису у могућности да воде велике операције у Малију, али истовремено се, од тада, начин напада променио: изоловани елементи сада изводе спорадичне нападе и то посебно на северу Малија у градовима Кидалу и Тесалиту. На пример, у Кидалу, 2. новембра 2013, два су француска новинара била убијена. У Кидалу је такође било неколико покушаја самоубилачких напада, као и недавни пораст броја импровизованих експлозивних направа.

Тако је Француска била принуђена да настави операције у Малију, кроз:

- операцију ХИДРА у новембру месецу – у питању је била велика операција вођена у североисточном делу Малија са циљем да се пронађу изоловани терористички елементи. Током ове операције први пут је учествовао и Први малијски батаљон који је обучила ЕУТМ Мали;

- противтерористичку операцију САБЉА у јануару месецу.

Анализа резултата

Током ове етапе интересантно је анализирати неке факторе који су утицали на успех ове операције. Првенствено, треба нагласити да су француске снаге добиле јасне наредбе од политичких власти које су подржавале војне снаге, иако је било седам убијених војника и неколико десетина рањених током операција.

Иначе, француски војници и команда били су навикнути на жестоке борбе још од ангажовања у Авганистану. Посебно 2008, када је Француска изгубила десет војника приликом једне заседе у долини Узбин на почетку ангажовања у Авганистану. Од тада је команда радила на томе да се тако нешто никада не понови, односно обука је била усмерена на борбу, опрема је била побољшана и боље прилагођена. Поред тога, менталитет у оружаним снагама се мењао како би војници били боље припремљени да се снађу у ратном стању.

И, на крају, Француска је знала да искористи предност јер је имала снаге које су већ биле стациониране у Африци: у Чаду, на Обади Слоноваче и у Сенегалу, а посебно што је уживала кључну подршку савезника, нарочито за способност стратешког ваздушног транспорта, као и за снабдевање горивом на лету.

Слика 3. Припадници специјалних снага Р. Француске

Научене лекције

Из свих наведених главних операција могуће је извући одређене поуке.

Пустиња је „рај“ за тактичара, јер омогућава тактичку мобилност. Брзина је била кључна да се непријатељ дезорганизује и да нема више способност да се реорганизује, иако на крају операције треба користити и пешадију. Истовремено, обавештајна функција је омогућила да се локализује непријатељ и његове логистичке базе, тако да су ваздухопловне снаге могле да их бомбардују од самог почетка главних операција.

Пустиња омогућава да се припреме операције које карактерише непредвидљивост. Тако су француске снаге извршиле смео маневар у долини Амететај на планинама Адрар дес Ифогас. Заправо, након што су блокирале прилазе долини са запада и са истока (са војницима Чада), трећа колона је изненадно напала ово терористичко гнездо након вишедневног марша у веома тешким условима, како због врућине, тако и због неприступачности терена.

Пустиња је истовремено пакао за логистичаре због великих удаљености. Тако, на пример, Бамако је удаљен од северне зоне око 1700 km. Због тога је логистичка подршка партнера Француске била толико драгоцену. Иако је теоретски улога логистичара да обезбеди борцу оно што му је потребно и када му је то потребно, треба признати да, нажалост, то није увек случај, без икакве жеље да се увреде ови

људи задужени за подршку који некада безрезервно улажу напоре. У таквим условима основно је да борац очува квалитете неопходне издржљивости и да буде навикнут да се одупре и снађе уз повремену подршку снага.

На крају ових анализа може се доћи до закључка да су искуство и способност за адаптацију кључни услови за успех.

Стратегија изласка из кризе

Може се сматрати да за Француску дугорочна стабилизација северне зоне Малија зависи од три фактора: преноса питања безбедности на малијске и афричке снаге, имплементације политичког поступка и антагонизма северног и јужног дела Малија.

а) Пренос питања безбедности на малијске и афричке снаге

Малијске и афричке снаге треба да преузму одговорност за безбедност у Малију. Што се тиче малијских снага, за сада су четири батаљона потпуно обучена у оквиру ЕУТМ Мали и већ су распоређена као подршка француским снагама. У питању је укупно 5000 војника на целој територији Малија, као и афричке снаге МИНУСМА чији је циљ да помогну властима Малија да се земља стабилизује и да буде безбедна, нарочито током изборног периода.

Слика 4. Припадници Француских оружаних снага обучавају припаднике војних снага Малија

Распоређивање локалних снага треба да омогући постепено повлачење француских снага. Тренутно, француске снаге чини 1600 војника присутних на малијском тлу, концентрисаних у већини на северу на завоју реке Нигер. Бројчано стање снага треба постепено да се смањује, како би достигло број од хиљаду војника на крају овог семестра. Садашња мисија француских снага јесте да се ослабе остаци терористичких група и да се подрже малијске снаге и снаге МИНУСМА. Понекад се, међутим, још воде неке акције чији је циљ неутрализација терориста.

б) Имплементација политичког поступка

Од прелазне ситуације са почетка овог излагања Мали је дошао до извесне политичке стабилности. После војне операције и под притиском француских власти организовани су председнички избори; први круг 28. јула 2013, а други круг 11. августа 2013. Ради тога организован је и попис бирача, тако да сада 85 одсто њих поседује нову биометријску изборну карту.

На изборима је учествовало 50 одсто бирача, што је највиши ниво који је икада виђен током избора у Малију. Избори су одржани и на северу Малија упркос претњама МУЈАО групе. Ибрахим Бубакар Кеита изабран је за председника, а церемонији инаугурације присуствовао је и француски председник. После тога били су одржани парламентарни избори – први круг 24. новембра 2013, а други круг 15. децембра 2013.

в) Антагонизам северног и јужног дела Малија

Неће бити дугорочног решења у Малију докле год антагонизам северног и јужног дела Малија не буде решен. Француска је подржала разговоре представника југа и севера Малија. Створена је комисија за дијалог и помирење и нови председник је оформио Комисију и већ у јуну је био потписан привремени споразум о миру у Уагадугуу у Буркини Фасо између привремене Владе Малија и представника МНЛА (Националног покрета ослобођења Азада). Након потписивања тог споразума власти Малија могле су да уђу у Кидал 5. јула 2014, где су организовани председнички избори, а снаге МНЛА остале су за то време у својим касарнама.

Састанак у Бамакоу 22. јула 2013. био је уз присуство представника МНЛА и привремене Владе Малија, али МНЛА је оспоравао споразум из Уагадугуа. 26. септембар 2013, јер по њима нови председник Малија није поштовао своје обавезе. То је довело до нових немира и мањих сукоба, а ситуација у граду Кидалу је поново постала нестабилна. Још увек се разговара у оквиру округлих столова и радних група. Комисија за дијалог и помирење преименована је у Националну комисију за верност, правду и помирење, а дијалог се полако успоставља.

Овај поступак подржавала је Француска која је одвојила терористе из Акмија и МУЈАО-а од аутономистичког покрета МНЛА, како би се обезбедила дугорочна стабилност земље. Али, ова уравнотежена позиција Француске се међутим, повремено суочава се неразумеванјем малијске Владе која би желела да има афирмисанију контролу над градом Кидал.

ЗАКЉУЧАК

Резултати управљања кризом могли би се свести на неколико:

- територијални интегритет Малија је потпуно заокружен. Председник, а затим скупштина, изабрани су на демократски начин без већих инцидената. Постепено, држава Мали се обнавља. Економски живот се враћа у нормалу;

- сигурност је глобално обезбеђена, иако још увек постоје спорадичне и изоловане акције Акмија;

- процес помирења између севера и југа земље је инициран, иако је пут до стабилног и дугорочног решења још дуг.

Ови резултати се не могу посматрати, а да се не истакне значај међународне подршке, подршке снага Малија, суседних афричких земаља кроз МИСМА и касније МИНУСМА, па затим подршке савезника кроз њихов допринос, нарочито кроз ваздушни стратешки транспорт и подршку европских земаља, нарочито кроз њихову улогу у мисији ЕУТМ Мали.

Иако су током операције Сервал уништена терористичка гнезда и заустављен развој терористичких организација на северу Малија, терористи се ипак крећу кроз регион и преко порозних граница. Због тога Француска подржава то што Европа има глобалан приступ овом сахелском појасу. На пример, Европска унија већ је присутна у Нигеру кроз цивилну мисију ЕУ ЕУКАП Нигер ради побољшања способности безбедносних снага Нигера.

Предавање одржано у Центру за мировне операције Војске Србије